

0	2	4	6	8	10	15	20	30	40	45	50	55	60	70	80	85	90	92	94	96	98	100

Maanantaina 18. toukokuuta 2015

MAASEUDUN TULEVAISUUS

5

OSUUSKUNNAT

Osuuskunnilla vaikeuksia pysyä tilakoon kasvun mukana

Suomalaisten osuuskuntien pitäisi katsoa kriittisesti toimiaan, jos ne aikovat menestyä myös jatkossa. Muuten riskinä on surkastuminen, arvioi asiaa tutkinut professori.

.....

Osuuskuntien uskollisimpia jäseniä ovat yleensä vanhimmat ja konservatiivisimmat.

Heloipemmin osuuskunnan jättävät suurimmat tilat, joiden yrittäjät ovat keskimääräistä nuorempia. Nämä suhtautuvat jäsenyyteen vahvemmin liikesuhteena kuin aatteellisesti.

Lisäksi heidän on helpompi pärjätä ilman osuuskuntaa, kertoo professori **Petri Ollila** Helsingin yliopistosta.

Petri Ollila toivoo, että suomalaiset osuuskunnat pystyvät tarjoamaan tarpeeksi lisäarvoa myös suurimmille jäsenilleen.

Hän on yhdessä ruotsalaisen ja saksalaisen kollegan kanssa selvittänyt suomalaisten osuuskuntalaisten asenteita.

Tuloksista on julkaistu useita kansainvälisiä artikkeleja, jotka ovat Ollilan mielestä erittäin ajankohtaisia nyt.

Hänen mukaansa suomalais-

ten osuuskuntien pitäisi kiireesti tutkia omaa toimintaansa tutkimustulosten valossa. Etenkin maitotalalla liikehdintää on jo näkynyt.

Uhkana on, että isot ja menestyvät tilat jättävät osuuskunnat. Ruotsissa suuret maitotilat ovat jo perustaneet omia meijereitä.

”Pahimmillaan osuuskuntiin jäisi kokoelma heikoimmin pärjääviä tiloja.” Ollila arvostaa lojaaliutta osuuskuntia kohtaan, mutta ymmärtää myös lähtijöitä.

”Ei osuuskuntaa voi pitkään pitää pystyssä niin, että osa jäsenistöä pakotettaisiin toimimaan omaa etuaan vastaan. Jos niin tapahtuu, vika on säännöissä. Paheksumisen sijaan pitäisi katsoa omaa toimintaa.”

Vaikea palvellla kaikkia

Yksi pohdinnan paikka on Ollilan mukaan se, onko kaikkien jäsenten samanlainen kohtelu osuuskunnissa vielä tänä päivänä oikeudenmukaista.

”Kannattaisi esimerkiksi miettiä, pitäisikö isoille jäsenille antaa heidän strategista merkitystään vastaava päätösvalta tai parempaa hintaa isoista tuotantoeristä. Joillakin jäsenistä pelissä on kaikki, toisilla vain osa taloudesta.”

Isojen ja menestyvien lähtemisestä kärsivät eniten osuuskuntaan jäävät pienimmät tilat.

Esimerkki löytyy läheltä. Ruotsissa sikatilojen parhaimisto jätti muutama vuosi sitten Swedish Meats -osuuskunnan. Tämän seurauksena osuuskunnan kilpailukyky laski.

”Se oli yksi suurimpia syitä, miksi Swedish Meats siirtyi HK-Scanin omistukseen”, Ollila arvioi.

Omavaraisuus ei muuttuisi Ruotsissa ei ole enää osuuskuntamuotoista teurastamotoimintaa.

Muutokset osuuskuntakentässä ovat naapurissa tapahtuneet 10–15 vuodessa. Myös omavaraisuusaste on huomattavasti alempi kuin Suomessa.

Ollila ei näe näillä suoraa yhteyttä.

”Suomessa omavaraisuus ei välttämättä laskisi paljoa, vaikka muutoksia osuuskuntiin tulisi-kin.”

”Ruotsissa ei ole samanlaista traumaa pula-ajasta, Tanska ja Saksa ovat lähempänä ja maatalouspolitiikka on liberaalimpaa”, Ollila sanoo.

Mallissa paljon etuja

Ollila uskoo, että jakelukanavia on tulevaisuudessa enemmän. Isoimmat tuottajat pystyvät myymään nykyisten kanavien ohi.

”Osuuskuntien on pystyttävä tarjoamaan jäsenilleen enemmän kuin yksityiset kilpailijat, on muututtava ajan mukana.”

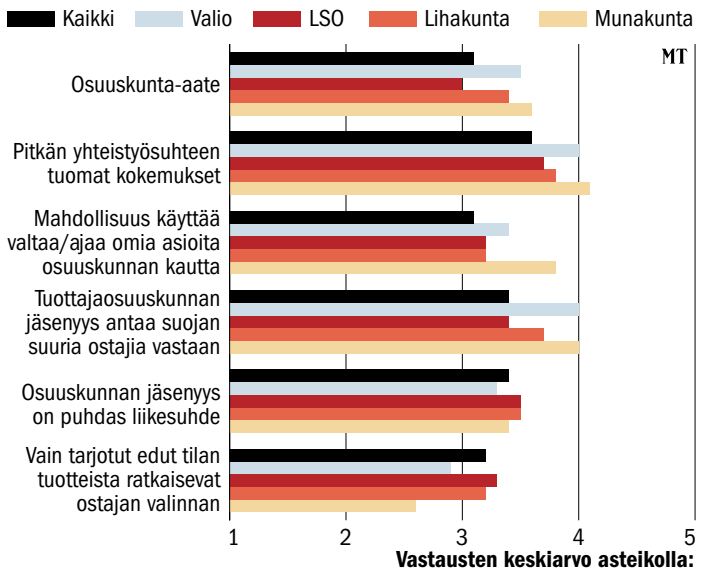
Moni osuuskunta on ratkaissut tilanteen muuttamalla osakeyhtiöksi.

Tämä ei Ollilan mielestä aina ole viisain ratkaisu. ”Osuuskuntamuodossa on ominaisuuksia, jotka jäävät usein piiloon, kun markkinat toimivat hyvin. Tilanteen huonontuessa niitä on vaikea saada takaisin, jos niistä on kerran luovuttu.”

”Ei liene tuottajien etu, että meijerit alkavat menekin vähetessä valikoida tuottajiaan. Osakeyhtiö voi näin tehdä, mutta vastaanottovelvollisuus osuuskunnissa antaa varmuuden maidon menekistä myös vaikeina aikoina.”

TERHI TORIKKA

Osuuskunnan jäsenyyden syyt vuonna 2012

Lähde: Petri Ollila, Helsingin yliopisto

Ainoa osuuskunta yrittäjälle tärkeä

Monet maatalousyrittäjistä kuuluvat useaan osuuskuntaan eri aloilla.

Heille jonkin osuuskunnan jäsenyydestä luopuminen on helpompaa kuin niille, jotka kuuluvat vain yhteen, kertoo professori **Petri Ollila** Helsingin yliopistosta.

Yhteen osuuskuntaan kuuluvat tuottajajäsenet ovat us-

kollisimpia ja luottavaisimpia osuuskuntaa kohtaan. Heistä moni vastustaa kansainvälistymistä ja pörssiin listautumista.

Toinen hyvin luottavainen ryhmä ovat osa-aikaviljelijät, joilta osuuskuntaan kuuluminen säästää aikaa, kun tuotteiden myyntiä ei tarvitse itse miettiä.

TERHI TORIKKA

KIRJA

Monipuolinen yritystoiminnan muoto

Osuuskunnat ovat edelleen tärkeä yritystoiminnan muoto. Niiden soveltuvuus erityyppiin toimintoihin näyttää peräti olevan lisääntymässä, toteavat tänä vuonna ilmestyneen Osuuskunnat ja kestävä kehitys -kirjan kirjoittajat.

Kirja tarjoaa näkökulmia osuustoimintaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Osuuskuntien rooli on suuri etenkin maataloustuotannossa, missä valtaosa ensimmäisen asteen jalostuksesta tapahtuu osuuskunnissa.

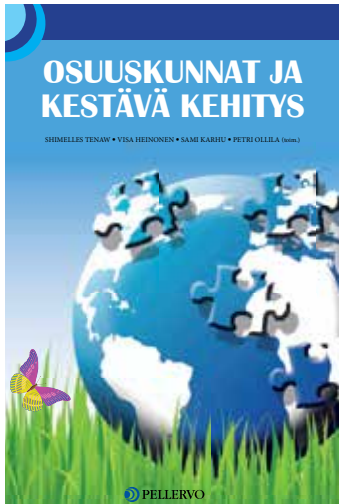
Turvaa investoinneille

Yksi isoimpia syitä osuuskuntien perustamiseen on ollut tarkoitukseen sidottujen investointien suojaaminen.

Näitä ovat esimerkiksi navetat ja lypsykarja, joiden toissijainen arvo on merkittävästi ensisijaisista huonompi. Hyvästä lypsy-lehmästä ei saa maitotuotosta vastaavaa teurastilää. Tärkeä on myös mahdollisuus investoida tietopääomaan yksittäisiä tuottajia paremmin. Osuuskunnassa samaa tietoa voi hyödyntää moni.

Huutava tarve kehityksessa

Osuuskuntatoiminnan uusin periaate on kestävä kehitys.

Se on keino ohjata yhteiskunnallista muutosta ja turvata mahdollisuudet hyvään elämään. Tässä tarkoituksessa perinteisille osuuskunnille on huutava tilaus kehityksessa.

Rohkaiseva esimerkki on naisten johtama osuusmeijeri Tansaniassa.

Meijeri on kasvattanut naisten tuloja niin, että he voivat muun muassa kouluttaa lapsiaan ja huolehtia terveydestään.

TERHI TORIKKA
Osuuskunnat ja kestävä kehitys, Pellervo, 2015.

Itikka: Päätösvalta ehkä tilakoon mukaan

Osuuskunta Itikassa päätös-vallan painottaminen tilakoon mukaan nousee esille silloin tällöin.

Itikan hallituksen puheenjohtaja **Esa Kaarto** ei tyrmää ajatusta.

”Pieni painotus voisi tulla kyseeseen, jos jäsenkunta sitä haluaisi.”

Malli voisi olla esimerkiksi yksi, kaksi, tai kolme ääntä tilaa kohden sen mukaan, kuinka paljon tila tuottaa.

”Ei mitään ääni per lihakilo-mallia.”

Kaarron mielestä painotus olisi nykyistä oikeudenmukaisempi niitä kohtaan, joilla lihantuotanto on päätulonlähde. Osalle jäsenistä liha on selvästi toissijainen tuote.

”Se ei ole tällä hetkellä ongelma, mutta voisi olla.”

Itikka on yksi kolmesta Arian omistajaosuuskunnasta.

Varmuus tärkeää

Kaarto pitää osuuskuntien vahvuutena erityisesti niiden jäsenilleen tuottamaa taloudellista hyötyä ja varmuutta.

Osuuspuuomman korkotuloista ja nettovarallisuudesta höytyvät eniten suuret tilat.

Toisaalta A-Tuottajien uusi sikahinnasto herättää kiinnostusta kaiken kokoisissa tiloissa.

”Than pieniä tiloja ei enää ole. Uudessa hinnoittelussa jokaisella tilalla on mahdollisuus päästä parhaaseen hintaan yksikkökoosta riippumatta.”

TERHI TORIKKA

LSO-Osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja Matti Murto kertoo, että suurten tilojen määrä osuuskunnassa on kasvanut viime vuosina. Murto itse kasvattaa lihanautoja Salossa.

Matti Murto: Isojen ääni kuuluu hyvin LSO:ssa

Isojenkin tilojen ääni kuuluu hyvin LSO-osuuskunnassa, arvioi hallituksen puheenjohtaja **Matti Murto**. LSO on HK-Scanin pääomistaja.

”Hallinnon jäsenet ovat keskimääräistä tuottajakuntaa nuorempia ja tilat keskimääräistä isompia. Kaikki tuotantosunnat ja alueet ovat edustettuina. Ei ole

huolta, etteikö ääni kuuluisi.”

Murron mukaan se, pitäisikö isompien tilojen saada suhteessa enemmän valtaa osuuskunnassa, on ollut esillä, mutta linjaa ei ole haluttu muuttaa.

”Jokaisella jäsenellä on yksi ääni.”

Viime vaalissa LSO siirtyi yhden äänestysalueen malliin,

minkä Murto arvioi lisänneen tasa-arvoa edustajiston valinnassa.

Hyötyjä isoille ja pienille

Tilojen osuuskuntavalintaan vaikuttaa se, mitä pidetään tärkeänä.

”Kilpailukykyinen hinta tietysti ja palvelut, kuten eläinlääkötus, neuvonta, rehut ja gene-

tiikka. Ne hyödyttävät niin isoja kuin pieniäkin tiloja.”

Viime vuosina LSO:n jäsenyydestä on luovuttu lähinnä tuotannon lopettamisen myötä.

”Jäsenet vähenevät rakennemuutoksen kautta, mutta hieman tilamäärää hitaammin. Uskollisuus on hyvällä tasolla.”

Murron mukaan suurien tilojen määrä LSO:ssa on kasvanut viimevuosina selvästi.

Merkitys kirkastettava

Osuuskuntien isoimpana haasteena Murto pitää viestin välitystä jäsenille.

”Tuottajaomistuksen säilyminen on tärkeää. Se pitäisi saada kirkastettua tuottajille.”

”Miksi ruveta rengiksi, jos voi olla isäntä?”

Maidontuottajilla on Suomessa monta syytä luottaa osuustoiminnallisiin yritysisiin, Tuottajain Maidon hallituksen puheenjohtaja **Päivi Ylä-Outinen** sanoo.

Menestyminen markkinoilla on niistä tärkeimpiä.

”Tällä yritys muodolla maidon tuottajahinta on pystytty Suomessa pitämään kilpailukykyisenä Eurooppaan nähden”, Ylä-Outinen korostaa.

Valiolaiset osuuskunnat ovat lisäksi niin vakavaraisia, että huonoinakin aikoina pärjätään, hän muistuttaa.

Toinen tärkeä asia ovat meijerien palvelupaketit.

Munapuolella osuuskunta houkuttaa edelleen

Kananmunantuottajien osuuskunnissa ei ole tarvinnut käydä keskustelua esimerkiksi logistiikan aiheuttamista kustannuksista samaan tapaan kuin liha- ja maito-osuuskunnissa, toteaa Munakunnan ja Muna Foodsin hallituksen puheenjohtaja **Jarmo Mäntyharju**.

”Kun verrataan maitupuoleen tai lihapuoleen, muna-alalla tuotanto on keskittynyt tietyille alueille, lähinnä Lounais-Suomeen ja Etelä-Pohjanmaalle. Lihaa ja maitoa tuotetaan koko maassa, joten niissä logistiikka näyttelee paljon suurempaa osaa kuin munapuolella.”

Mäntyharju muistuttaa, että

maitupuolella on ollut yleisesti hyväksytty asia, että keräily hoidetaan ja kustannetaan yhteisvastuullisesti kultakin tilalta näiden koosta ja etäisyydestä riippumatta.

Esimerkiksi ääniöikeuden porrastamisesta Munakunnassa ei ole keskusteltu, kertoo toimintojohtaja **Jan Lähde**.

Osuuskunnassa on nykyisin 130 jäsentä. Mäntyharjun mukaan liikennettä ei ole ollut viime aikoina sen enempää ulos kuin sisäänkään. Toisaalta osuuskunnan vajaan vuodentakainen yritysjärjestely on herättänyt ulkopuolella kovasti kiinnostusta.

Munakunta perusti viime

vuonna jalostus- ja pakkaustoimintaa harjoittavan Muna Foods Oy:n, josta se omistaa puolet. Toisen puolen omistaa tanskalainen Hedegaard Foods.

Viime vuodelta Munakunta maksoi osuuspääomalle korkoa 10 prosenttia. Korko pystyttiin Mäntyharjun mukaan yritysjärjestelyn ansiosta yli kaksinkertaistamaan.

Lähde muistuttaa, että osuuskunta on suurille tiloille luonteva yhteistyökumppani.

”Suuret tilat hakevat pitkäjänteistä yhteistyötä ja molempinpuolista sitoutumista. Siinä on osuuskunnan vahvuus.”

JUHANI REKU